

ABSTRACT&REFERENCES

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150291

ANALYSIS OF THE CAUSES OF STAGNATION AND PROPOSALS FOR THE DEVELOPMENT OF BICYCLE TRAFFIC IN KHARKIV

p. 6-10

Tetyana Zhydkova, PhD, Associate Professor, Department of Urban Development, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Marshala Bazhanova str., 17, Kharkiv, Ukraine, 61002

E-mail: tavlz@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7903-7073>

Andrii Kolodeznyi, Department of Urban Development, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Marshala Bazhanova str., 17, Kharkiv, Ukraine, 61002

E-mail: krafterinlin1@gmail.com

The research is carried out to investigate the reasons for the lack of demand of Kharkiv residents for the use of bicycles for everyday use and, as a result of the stagnation of the development of bicycle traffic in Kharkiv. The scheme of bicycle routes from the largest transport hubs of the city, in the direction of higher educational establishments is offered. Cross-sectional profiles of streets with bicycle paths and bicycle lanes are developed

Keywords: bicycle paths, bicycle lanes, bicycle routes, daily routine, development stagnation, bicycle infrastructure

References

1. Veloinfrastruktura v Ukrainy: kakoi horod udobnee? 2017. Available at: <https://dengi.informator.ua/2017/10/24/veloinfrastruktura-v-ukraine-kakoj-gorod-udobnee/>
2. HO «Kyiv– Velosypedne misto». Available at: <http://www.kyivbikecity.org>
3. Lvivska asotsiatsiia velosypedystiv. Available at: <http://lav.org.ua/>
4. DBN V.2.3-5:2018. Vulytsi ta dorohy naselenykh punktiv (2018). Kyiv, 55.
5. Velosipednye marshruty Khar'kova i Khar'kovskoy oblasti (2017). Available at: <https://mag.relax.ua/turizm/interesnoe/10467453-velosipednyje-marshruty-kharykova/>
6. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku velosypednoho rukhu ta oblashtuvannia velosypednoi infrastruktury u m. Kharkovi (2016). Kharkivska miska rada No. 397/16. 26.10.2016. Available at: <http://kharkiv.rocks/reestr/653772>
7. Nextbike. Available at: <https://www.nextbike.ua/uk/Lviv/locations/>

8. Colville-Andersen, M. (2014). Innovation in lycra out: what Copenhagen can teach us about cycling. Available at: <https://www.theguardian.com/cities/2014/oct/16/copenhagen-cycling-innovation-lycra-louts-green-wave-bike-bridges>

9. Klymenko, S., Nikolienko, I., Kozlova, T., Buri-anenko, B. (2018). Inspektsiia velosypednoi infrastruktury. Available at: <http://www.kyivbikecity.org/2018/08/inspection.html>

10. Inspektsiia velosypednoi infrastruktury. Posibnyk korystuvacha. HO «Kyiv – Velosypedne misto» (2018). Kyiv, 43.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150350

MAGNETOMETRY OF UKRAINIAN SHIELD HAI SYN BLOCK ENDERBITES

p. 11-17

Mariya Resetnyk, PhD, Senior Researcher, Department of Geology, National Natural History Museum of the National Academy of Sciences of Ukraine, Bogdan Khmel-nitsky str., 15, Kyiv, Ukraine., 01601

E-mail: reshetnyk@bigmir.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5067-7728>

A detailed study of the geological structure of the Ukrainian shield (US) is relevant. After all, detailed mapping is the next step in the search and identification of minerals, which is extremely necessary for our state. In the paper it is found out how with magnetometry it is possible to map the relict bodies of enderbites in the size of several dozen meters in the high-metamorphosed Precambrian foundation of the US Haisyn block. Magnetic scanning of several openings of enderbites is performed and magnetic properties of selected samples of enderbites are studied. A qualitatively interpretation of anomalous magnetic field are made based on the obtained data

Keywords: enderbites, distribution of magnetic susceptibility, anomaly magnetic field, pyrrhotite, magnetite

References

1. Bezborodko, M. I. (1935). Petrohenezys i petrohenetychna karta krystalichnoi smuhy ukrainy. Kyiv: Vydvo AN URSR, 389.
2. Tilley, C. E. (1936). Enderbite, A New Member of the Charnockite Series. Geological Magazine, 73 (7), 312–316. doi:<http://doi.org/10.1017/s001675680009378x>
3. Petrovskaya, L. S. (2008). Etapy i termodinamicheskie rezhimy evolyutsii enderbit-granulitovogo kompleksa arkheya rayona pulozero – polnek-tundra tsentral'no-kol'skogo megabloka. Saint Petersburg, 25.

4. Korol, N. E. (2008). Enderbity perioda global'noy migmatizatsii i granitizatsii granulit-enderbit-charnokitovykh kompleksakh Karelii. *Geologiya i poleznye iskopaemye Karelii*, 11, 77–102.

5. Petrovskiy, M. N., Petrovskaya, L. S., Bayanova, T. B., Levkovich, N. V. (2008). Enderbity rayona Gremikhi Murmanskogo arkheyskogo domena: U-Pb- i Sm-Nd-dannye. *Doklady Akademii Nauk*, 418 (1), 90–94.

6. Munyanyiwa, H., Touret, J. L. R., Jelsma, H. A. (1993). Thermobarometry and fluid evolution of enderbites within the Magondi Mobile Belt, northern Zimbabwe. *Lithos*, 29 (3-4), 163–176. doi: [http://doi.org/10.1016/0024-4937\(93\)90015-5](http://doi.org/10.1016/0024-4937(93)90015-5)

7. Demedyuk, V. V. (2011). Geokhimicheskie osobennosti paleoarkheyskikh enderbitov orekhovo-pavlogradskoy struktury ukrainskogo shhita (VASIL'KOVSKIY UCHASTOK). *Teoretichni ta prikladni aspekti geoinformatiki*, 8, 121–127.

8. Stepanyuk, L. M., Ponomarenko, A. N., Sukach, V. V. (2013). Etapy formirovaniya pobuzhskogo granulitovogo kompleksa po dannym izotopno-geokhronologicheskikh issledovaniy (Srednee Pobuzh'e, Ukrainskiy shhit). *Geokhimicheskiy Zhurnal*, 35 (4), 86–94.

9. Mondal, S., Piper, J. D. A., Hunt, L., Bandyopadhyay, G., Basu Mallik, S. (2009). Palaeomagnetic and rock magnetic study of charnockites from Tamil Nadu, India, and the “Ur” protocontinent in Early Palaeoproterozoic times. *Journal of Asian Earth Sciences*, 34 (4), 493–506. doi: <http://doi.org/10.1016/j.jseaes.2008.08.004>

10. Raith, M. M., Srikantappa, C., Buhl, D., Koehler, H. (1999). The Nilgiri enderbites, South India: nature and age constraints on protolith formation, high-grade metamorphism and cooling history. *Precambrian Research*, 98 (1-2), 129–150. doi: [http://doi.org/10.1016/s0301-9268\(99\)00045-5](http://doi.org/10.1016/s0301-9268(99)00045-5)

11. Ross, G. M., Broome, J., Miles, W. Atlas of the Western Canada Sedimentary Basin. Chapter 4 – Potential Fields and Basement Structure – Western Canada Sedimentary Basin. Atlas of the Western Canada Sedimentary Basin. Available at: <https://ags.aer.ca/publications/chapter-4-potential-fields-and-basement-structure>

12. Spampinato, G. P. T., Betts, P. G., Ailleres, L., Armit, R. J. (2015). Structural architecture of the southern Mount Isa terrane in Queensland inferred from magnetic and gravity data. *Precambrian Research*, 269, 261–280. doi: <http://doi.org/10.1016/j.precamres.2015.08.017>

13. Katyuk, I. Yu. (1992). Gruppovaya geologicheskaya s'emka masshtaba 1:50000 s obshhimi poiskami territorii listov M-35-119 A, B, – 120 A, V. (Gaysin) Otchet geol.- semochnogo otryada za 1987–1991 g. Kyiv, 345.

14. Reshetnyk, M. (2013). Strukturno-heolohichna informatyvnist mahnitnykh vlastyvostei hirs'kykh porid dokembriiskoho fundamentu (na prykladi ukrainskoho shchyta). Kyiv, 21.

15. Entin, V. A., Orlyuk, M. I., Gus'kov, S. I., Fedorov, A. V., Pavlyuk, V. N., Drukarenko, V. V. (2013). Geophysical aspects of structure and genesis of the Ilinets structure: impact or volcano? *Geofizicheskiy zhurnal*, 35 (1), 100–112.

16. Pashkevich, I. K., Bakarzhieva, M. I. (2013). 3D magnetic model of the Korsun-Novomirgorod pluton and the Novoukrainka massif and its geological interpretation. *Geofizicheskiy zhurnal*, 35 (4), 115–126.

17. Sukhorada, A. V., Huzii, M. I., Ivakhnenko, O. P., Popov, S. A. (1995). Do pytannia pro mahnitomineralohichnu model Haisynskoho bloka Ukrainskoho shchyta. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Heolohiia*, 14, 103–115.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150219

PERSPECTIVES OF SOCIAL RESPONSIBILITY IMPLEMENTATION OF BUSINESS IN THE ACTIVITIES OF THE TRANSPORT INDUSTRY

p. 18-24

Yevhen Krykavskyy, Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Marketing and Logistics, National University «Lviv Polytechnic», Bandery str., 12, Lviv, Ukraine, 79000

E-mail: ywkryk@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1847-586X>

Mashchak Nataliia, PhD, assistant, Department of Marketing and Logistics, National University «Lviv Polytechnic», Bandery str., 12, Lviv, Ukraine, 79000

E-mail: nata.pomirko@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0747-8352>

The preconditions and necessity of implementation of socially responsible approaches to doing business by enterprises of the transport industry of Ukraine in modern European integration conditions are characterized. The present state of the transport industry of Ukraine, the dynamics of cargo turnover and employment in the industry are analyzed. The marketing research of transport enterprise managers on the subject of understanding and implementation of socially responsible measures in their activities is conducted and the results of this survey are presented

Keywords: European integration, social responsibility of business, transport industry, cargo turnover, cargo transportation, socially responsible activities

References

1. Okhrimenko, O. O., Ivanova, T. V. (2015). Socialna vidpovidalnist [Social responsibility]. Kyiv, 180.

2. Lazorenko, O., Kolyshko, R. et. al. (2008) Posibnyk iz KSV. Bazova informatsiia z korporatyvnoi socialnoi vidpovidalnosti [CSR textbook. Basic information on corporate social responsibility]. Kyiv, 96.

3. CSR breakfast «CSR reporting: a new EU directive. Integrated reporting and GRI G4 year later». Available at: <http://csr-ukraine.org/article/ксьв-снїданок-звітність-3-ксьв-нова-дир/>

4. Osiak, J. (2015) Badania CSR w przedsiębiorstwach polskich I zagranicznych [CSR research in Polish and foreign enterprises], 2/2015 (15), 20–22.

5. Zinchenko, A. H., Saprykina, M. A. (2010). KSV 2005–2010: stan ta perspektyvy rozvytku [CSR 2005–2010: Status and Development Prospects]. Kyiv, 56.

6. Saprykina, M. A. et. al. (2011). SV: modeli ta upravlynska praktyka [SR: Models and Management Practices]. Kyiv, 480.

7. Krykavskyy, Y., Mashchak, N. (2016). The process of ecologization in transportation segment of logistics. *Research in Logistics and Production*, 6 (1), 39–46. doi: <http://doi.org/10.21008/j.2083-4950.2016.6.1.4>

8. Freight turnover and volumes of cargo transportation in January–October 2018. State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. Fund of wages of all employees by types of economic activity for 2018. State Statistics Service of Ukraine. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdn/Fop_ed/Fop_ed2018_u.xlsx

10. Drive Ukraine 2030. Ministry of Infrastructure of Ukraine. Available at: <https://mtu.gov.ua/files/projects/str.html>

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.149836

THE FIRST STATE LITERARY MUSEUM OF V. I. DAHL IN LUHANSK AS A SIGNIFICANT COMPONENT OF THE CULTURAL HERITAGE OF UKRAINE

p. 25-31

Liliya Pleshakova, Head of Department, Department of Scientific Accounting Museum Collection, National Museum of Folk Architecture and Life of Ukraine, Pyrohiv village, Kyiv, Ukraine, 03026

E-mail: Pleshakova.lilia.18@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2168-8951>

In the article, the author sets the task to determine the historical preconditions for the creation of the first in the world state literary museum of V. I. Dahl in Luhansk. Analytical, empirical, historical, theoretical, logical research methods and structural and genetic analysis in analyzing the creation and development trends of the Museum are used.

The research results are the analysis of the origin of Dalian and its influence on the creation of the Museum, the participation of local intellectuals, scholars and patrons in the perpetuation of memory about V. I. Dahl.

The analysis of the museum collection points to the need to preserve the collection within the national heritage of Ukraine

Keywords: literary museum, vocabulary, lexicography, folklore, ethnography, Luhansk factory, dictionary, book collection, dialectology

References

1. Nosik, E. O., Permyakov, V. V., Kovalenko, E. E. Istorija geologichnikh doslidzhen' Donets'kogo kam'yanovugil'nogo baseynu [The history of geological researches of Donetsk coal basin]. Kyiv: Vid-vo AN USSR, 60, 270.

2. Belinskiy, V. G.; Bel'chikov, T. F. et. al. (Eds.) (1956). Polnoe sobranie sochineniy. Vol. 10 [Complete works in 13 volumes. Vol. 10]. Stat'i i retsenzii. 1846–1848 [Articles and reviews. 1846–1848]. Moscow, 474.

3. Kochurin, P. I. (Ed.) (1956). Russkie ocherki [Russian essays]. Moscow: Derzh. vid-vo khud. I-ri, 692.

4. Dal', V. I. (1898). Polnoe sobranie sochineniy Vladimira Dalya (Kazaka Luganskogo). Pokhozhdeniya Viol'damura i ego Arsheta. Ocherki i stat'i [Complete Works of Vladimir Dahl (Cossack Lugansky). Adventures of Violdamura and his Archat. Essays and Articles]. Saint Petersburg, Moscow: Izd. tov. M. O. Vol'f, 599.

5. Adaryukov, V. Ya. (1926). Gravyura i litografiya v knige XIX veka. Portrety izdateley i khudozhnikov russkoy knigi [Engraving and lithography in the book of the nineteenth century. Portraits of publishers and artists of the Russian book]. Moscow: Izd-vo Kniga, 184.

6. Lebedev, G. E. (1952). Russkaya knizhnaya illyustratsiya XIX veka. [Russian book illustration of the XIX century]. Moscow: Izd-vo Iskusstvo, 210.

7. Belinskiy, V. G.; Bel'chikov, T. F. et. al. (Eds.) (1955). Polnoe sobranie sochineniy. Vol. 9 [Complete works in 13 volumes. Vol. 9]. Moscow, 804.

8. Turgenev, I. S.; Alekseev, M. P. (Ed.) (1978). Polnoe sobranie sochineniy. Vol. 1 [The complete collection of writings. Vol. 1]. Moscow: Nauka, 574.

9. Saltykov-Shchedrin, M.; Makashin, S. A. et. al. (Eds.) (1969). Sobranie sochineniy. Vol. 8. Pompadury i pompadurshi. 1863–1874 [Collected works in 20 volumes. Vol. 8. Pompadours and pompadours. 1863–1874]. Moscow: Khud. Lit., 614.

10. Naumova, N. (2001). Nekrasov – chitatel' Dalya [Nekrasov – the reader of Dahl]. Dahl collection. Luhansk: Al'ma mater, 228.

11. Nadezhdin, N. I. (1972). Literaturnaya kritika. Estetika [Literary criticism. Aesthetics]. Moscow: Khud. lit., 572.

12. Dal', V. I. (2006). Tolkovyy slovar' zhivogo velikorusskogo yazyka: sovremennoe napisanie. Vol. 1: A–3 [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language: Modern Writing. Vol. 1: A–3]. Moscow: AST: Astrel': Tranzitkniga, XXVI, 1158.

13. Prikoloti, O. V., Skvortsovoi, L. D. (2002). Lugans'k. Storinki istorii. Kinets' XVIII – pochatok XIX stolittya [Lugansk. Hystory sheets. The end of XVIII – the twentieth century]. Lugansk: Polihrafichnyi tsentr «Maksym», 496.

14. Arkhiv LMIK. Dovidka direktora lugans'ko-go mis'kogo muzeyu istorii ta kul'tury mista Lugans'k Prikoloti O. V. «Literaturniy muzey V. I. Dalya» [Archiv LMHC. Director of the Lugansk Museum of History and Culture of Lugansk Prikolota O. V. «Literary Museum V. I. Dahl»] (2001). Lugans'k.

15. Mesto i rol' Vladimira Dalya v slavyanskoy kul'ture. Sed'mye mezhdunarodnye dalevskie chteniya, posvyashchennye 202-letiyu so dnya rozhdeniya V. I. Dalya i godu Rossii v Ukraine. Doklady i materialy [Place and role of Vladimir Dahl in the Slavic culture. Seventh international Dahl readings dedicated to the 202th anniversary of the birth of V. I. Dahl and the year of Russia in Ukraine. Reports and materials] (2003). Lugansk.

16. Lugansk i luganchane [Lugansk and Lugansk citizens] (2008). Lugansk: Izd-vo Shiko OOO «Virtu-al'naya real'nost'», 2, 154.

17. Kostinskiy, Yu. M. (1967). Domik v Luganske [House in Lugansk]. Russkaya rech, 4, 36–40.

18. Kurilo, V. S., Fesenko, Yu. P. (2001). Do dzhherel dalevs'kikh chitan' u Lugans'ku [To Sources of the Dahl Readings at Lugansk]. Lugansk.

19. Nasledie Dalya v kontekste obshchech-elovecheskikh natsional'nykh tselestey. Devyatye mezhdunarodnye dalevskie chteniya. Doklady i soobshcheniya [Heritage of Dahl in the context of universal national values. Ninth International Dahl readings. Reports and messages] (2005). Lugansk, 272.

20. Fesenko, Yu. P.; Kurilo, V. S. (Ed.) (2001). Problemi vidannya tvoriv V. I. Dalya [Problems in issuing writings of V. I. Dahl]. Dalevs'ka zbirka. Lugansk: Vid. Al'ma mater, 228.

21. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2641, D5 – 859.

22. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2645, D5 – 863.

23. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2646, D5 – 864.

24. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2647, D5 – 865.

25. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2653, D5 – 871.

26. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2650, D5 – 868.

27. Fond LMIK KP [Fund LMHC KP] 2652, D5 – 870.

28. Yuriy Enenko – talant lyudyanyosti. Spogady suchasnykiv [Yuri Unenko – a talent of Humanity. Memo-ries of contemporaries] (1999). Lugansk, 72.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150218

ATTRIBUTION OF CHARACTERS OF EUROPEAN NATIONAL LITERATURES BY THE COMPETENT READER

p. 32-35

Olga Lozova, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Head of Department, Department of Practical Psychology, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulvar-no-Kudriavska str., 18/2, Kyiv, Ukraine, 04053

E-mail: o.lozova@kubg.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3549-195X>

The article explores the psychosemantic differential space of competent readers of Ukrainian origin in the projection on literary texts of different cultures. The psychosemantics of ideas about literary characters of national literatures in the minds of philologists is revealed. It is shown that psychosemantic methods are particularly suitable for in-depth study of the semantics of characters. The hypothesis about the determination of perception and evaluation of the aesthetic object by both sociocultural and ethnocultural factors is experimentally confirmed

Keywords: psychosemantics, psychosemantic reconstruction, semantic diversity, literary characters, comparative analysis, presentation

References

1. Bryukhovetskyi, V. S. (2010). Factum est factum. Biobibliobrioukhiya. [Factum est factum. Biobiobiokhia]. Kyiv: Kyyevo-Mohylyanska akademiya, 991.

2. Hrom'yak, R. T. (2001). Literaturna Retseptsiya v komparativistichnikh studiyakh [Literary reception in comparative studies]. Bibliya y kultura, 3, 45–48.

3. Prozorov, V. V. (1978). Khudozhestvennyy tekst i chitatel'skoye vospriyatiye (K teorii voprosa) [Artistic text and reader's perception (To the theory of the question)]. Filologicheskiye nauki, 1, 11–17.

4. Sivokin, H. M. (1984). Odvichnyy dialoh: Ukrayinska literatura i ii chytach vid davnyiny do sohodni [Archetypal dialogue: Ukrainian literature and its reader from antiquity to the present]. Kyiv: Dnipro, 255.

5. Bal, P. M., Veltkamp, M. (2013). How Does Fiction Reading Influence Empathy? An Experimental Investigation on the Role of Emotional Transportation. PLoS ONE, 8 (1), e55341. doi: <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0055341>

6. Grabes, H. (Ed.) (2011). *Literature as Cultural Ecology: Notes Towards a Functional Theory of Imaginative Texts With Examples from American Literature*. *Literary History. Cultural History: Force-Fields and Tensions*. Tübingen: Gunter Narr, 85–100.

7. McGarty, C., Yzerbyt, V., Spears, R.; McGarty, C., Yzerbyt, V., Spears, R. (Eds.) (2002). *Social, cultural and cognitive factors in stereotype formation. Stereotypes as Explanations: The Formation of Meaningful Beliefs about Social Groups*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–15. doi: <http://doi.org/10.1017/cbo9780511489877.002>

8. Leontyev, A. N. (1983). *Obraz mira [Image of the world]. Izbrannyye psikhologicheskiye proizvedeniya*. Vol. 2. Moscow, 251–261.

9. Leontyev, D. A. (2003). *Psikhologiya smysla: priroda, stroyeniye i dinamika smyslovoy realnosti [Psychology of sense: nature, structure and dynamics of semantic reality]*. Moscow: Smysl, 487.

10. Lozova, A. M. (2011). *Metodolohiya psykholemantychnykh doslidzen etnosu [Methodology of psychosemantic ethnoscience research]*. Kyiv: Slovo, 176.

2. Pushkar, O. I., Klymniuk, V. Ye. (2016). *Problemy vprovadzhennia Internet- metodolohii u osvittii prostir. Systemy obrobky informatsii*, 5, 213–218.

3. Kubatko, O. V., Pimonenko, T. V., Kubatko, O. V. (2015). *Porivnialnyi analiz tendentsii rozvytku dystantsiinykh tekhnolohii navchannia v Ukraini ta YeS. Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 2, 93–102.

4. Stupin, A. A., Stupin, E. E. (2012). *Elektronnoe obuchenie (E-Learning) – problemy i perspektivy issledovaniy. Distantcionnoe i virtual'noe obuchenie*, 1, 38–49.

5. Sevast'ina, A. A. (2015). *Problemy vnedreniya dystantsionnogo obucheniya v obrazovatel'nyy protsess. Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta*, 19 (374), 178–181.

6. Fihol, N. (2014). *Struktura elektronnoho navchalnoho vydannia. Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 7, 30–31.

7. Karampiperis, P. (2005) *Adaptive Learning Resources Sequencing in Educational Hypermedia Systems. Educational Technology & Society*, 8, 128–147.

8. Pushkar, O. (2006) *Design of interactive visual tools in the computer multimedia education program (by the example of management disciplines). 4th International Symposium of Interactive Media Design. Ahrsi* 28, 30, 117–125.

9. Kitchenham, A. (2011). *Blended learning across disciplines: Models for implementation*. Hershey: Information Science Reference (an imprint of IGI Global), 306. doi: <http://doi.org/10.4018/978-1-60960-479-0>

10. Singh, H. (2003). *Building Effective Blended Learning Programs. Issue of Educational Technology*, 43 (6), 51–54.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.147987

DESIGNING THE INTELLIGENT USER INTERFACE FOR ELECTRONIC EDUCATION SUPPORT SYSTEMS

p. 36-39

Yevhen Hrabovskiy, PhD, Associate Professor, Department of Computer Systems and Technologies, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky ave., 9-a, Kharkiv, Ukraine, 61166

E-mail: Yevgen.Hrabovskiy@hneu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7799-7249>

The research proposes a technology for designing an intelligent user interface for e-learning support systems. A general analysis of characteristic features of the intelligent user interface is conducted. The content and structures of the didactic interface of e-learning systems are substantiated. Particular attention is given to the question of adjusting the brightness of the site mapping. The scheme of construction of the adaptive component of the intelligent user interface of the e-learning system is designed

Keywords: intelligent user interface, e-learning, adaptive component, didactic interface, user

References

1. Anohin, V. M. (2012) *Vimogi do suchasnykh elektronnykh navchalnykh vidan i mozhlivosti ih realizatsiyi u seredovishi Adobe Captivate. Visnyk NU «Lvivska politehnika»*, 731, 71–76.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.148042

DEVELOPING WEB-RESOURCE DEVELOPMENT TECHNOLOGIES FOR PREPARING EDUCATION DOCUMENTATION IN E-LEARNING SYSTEM

p. 40-43

Viktor Klymniuk, PhD, Associate Professor, Department of Computer Systems and Technologies, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Nauky ave., 9-a, Kharkiv, Ukraine, 61166

E-mail: viktor.klymniuk@hneu.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6972-3480>

The research suggests the technology of creating a web-resource for the preparation of documentation on educational discipline in the e-learning system. A detailed analysis of document circulation in electronic learning is conducted. The choice of technologies for the creation of a Web-resource for the documentation preparation on the discipline is substantiated. The questions of the choice of the format for the description of the discipline are analyzed. A model

of documentation of the discipline with a generalized indication of the elements and contents of documents is designed, on the basis of which it is possible to find out the semantic interconnection between the information blocks

Keywords: web-resource, e-learning, document circulation, documentation model of the educational discipline, technology, format

References

1. Berezovskyi, V. S., Stetsenko, I. V., Zavadskyi, I. O. (2013). Stvorennia elektronnykh navchalnykh resursiv ta onlainove navchannia. Kyiv: Vyd. hrupa BHV, 176.
2. Fihol, N. (2014). Struktura elektronnoho navchalnoho vydannia. Visnyk Knyzhkovoi palaty, 7, 30–31.
3. Ponomarenko, V. S. (2010). Kontseptualni osnovy avtomatyzatsii protsesu upravlinnia suchasnym vuzom. Upravlinnia rozvytkom, 6 (82), 5–11.
4. Stupin, A. A., Stupin, E. E. (2012). Elektronnoe obuchenie (E-Learning) – problemy i perspektivy issledovaniy. Distantionnoe i virtual'noe obuchenie, 1, 38–49.
5. Bondar, I. O. (2016). Process modeling of the platform choise for development of the multimedia educational complex. ScienceRise, 10 (2 (27)), 28–33. doi: <http://doi.org/10.15587/2313-8416.2016.80464>
6. Bichel, J. (2013). The state of e-learning in higher education : An eye toward growth and increased access (research report). CO: EDUCAUSE Center for Analysis and Research. Louisville: EDUCAUSE, 46.
7. Karampiperis, P. (2005). Adaptive Learning Resources Sequencing in Educational Hypermedia Systems. Educational Technology & Society, 8 (4), 128–147.
8. Pushkar, O., Lepeyko, T. (2006). Design of interactive visual tools in the computer multimedia education program (by the example of management disciplines). Yeditepe university. 4th International Symposium of Interactive Media Design. Ahrsi 28, 30, 117–125.
9. Sursock, A. (2015). Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities. European University Association. Brussels: EUA, 128.
10. Wang, S. (2000). Meta-management of virtual organizations: toward information technology support. Internet Research, 10 (5), 451–459. doi: <http://doi.org/10.1108/10662240010349462>

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.148696

DETERMINATION OF DEPENDENCE OF INDOOR CARBON DIOXIDE CONCENTRATION ON THE EXTERNAL CONCENTRATION

p. 43-45

Vitaliy Ivasenko, PhD, Assistant, Department of Scientific Analytical and Environmental Devices and Systems,

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Peremohy ave., 37, Kyiv, Ukraine, 03056

E-mail: ivasenko-vitaliy@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8318-7437>

Artemii Liulevych, Department of Scientific Analytical and Environmental Devices and Systems, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Peremohy ave., 37, Kyiv, Ukraine, 03056

E-mail: artemii.liulevich@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2182-2834>

The problem of determining the dependence of indoor carbon dioxide concentration, depending on the external concentration, is considered. External and internal carbon dioxide concentrations are measured using a MH-Z19 sensor.

As results of research, the data arrays of the measured external and internal concentrations of carbon dioxide are considered and analyzed. The additional factors that may affect the indoor carbon dioxide concentration are considered. The norms of indoor carbon dioxide concentration are considered and analyzed

Keywords: MH-Z19 sensor, carbon dioxide, emission of pollutants, indoor air, outdoor air

References

1. Chernychenko, I. O., Pershohuba, Ya. V., Sovertkova, L. S., Balenko, N. V. (2010). Shche raz pro rol avtotransportu v zabrudnenni atmosferneho povitria. Hihiiena naselenykh mist, 55, 150–157.
2. Babii, V. F., Khudova, V. M., Kondratenko, O. Ye. (2011). Nahalni problemy vplyvu suchasnoho avtotransportu na dovkillia. Hihiiena naselenykh mist, 58, 53–60.
3. Chidthaisong, A., Ciais, P., Cox, P. M., Dickinson, R. E., Hauglustaine, D., Heinze, C. et. al. Perturbations of the Natural Carbon Cycle from Human Activities. IPCC Fourth Assessment Report. Working Group I Report «The Physical Science Basis». Section 7.3.1.2., 514–515. Available at: <http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/wg1/ar4-wg1-chapter7.pdf>
4. Shil'krot, E. O., Gubernskiy, Yu. D. (2008). Skol'ko vozdukh nuzhno cheloveku dlya komforta. AVOK, 4, 4–17.
5. Bo, M., Clerico, M., Pognant, F. (2016). Annoyance and disturbance hazard factors related to work and life environments: A review. Geam-Geoing. Ambient. E Mineraria-Geam-Geoengin. Environ. Min, 149, 27–34
6. Bo, M., Salizzoni, P., Clerico, M., Buccolieri, R. (2017). Assessment of Indoor-Outdoor Particulate Matter Air Pollution: A Review. Atmosphere, 8 (12), 136. doi: <http://doi.org/10.3390/atmos8080136>

7. Robinson, J., Nelson, W. C. (1995). National human activity pattern survey data base. Research Triangle Park, NC, US Environmental Protection Agency.

8. Brauer, M., Amann, M., Burnett, R. T., Cohen, A., Dentener, F., Ezzati, M. et. al. (2012). Exposure Assessment for Estimation of the Global Burden of Disease Attributable to Outdoor Air Pollution. *Environmental Science & Technology*, 46 (2), 652–660. doi: <http://doi.org/10.1021/es2025752>

9. Ilyushin, B. B., Mitin, I. V., Sikovskiy, D. F. (2015). Modeli funktsii plotnosti veroyatnostey dlya opisaniya rasprostraneniya primesi v konvektivnom pogranichnom sloe atmosfery. *Izvestiya Tomskogo politekhnicheskogo universiteta*, 326 (7: Inzhiniring georesursov), 51–59.

10. Ventilation for non-residential buildings – Performance requirements for ventilation and roomconditioning systems: EN 13779:2007 (2007). Brussels, 72.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.149530

PRINCIPLES OF CONSTRUCTION OF ELEVATION MAPS FOR LAND NAVIGATION

p. 46-49

Yevhen Mekhedov, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Peremohy ave., 37, Kyiv, Ukraine, 03056

E-mail: eugene.mekhedov@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3889-5570>

This article provides an overview of the basic principles of elevation maps for land navigation, in particular through the use of SRTM data. The relevance of research is the daily use of digital elevation models in various spheres of human life. At present, digital elevation models are subject to strict accuracy requirements. A lot of research is aimed at methods to improve the accuracy of digital elevation models

Keywords: navigation, elevation, SRTM data, digital models, accuracy, landscape, dependence, geomorphology, lines

References

1. Dumit, J. A. (2008). The use of digital elevation models: practical aspect. *Bulletin of the Krasnodar regional branch of the Russian geographical society*, 5, 178–183.

2. Pogorelov, A. V., Doumit, J. A. (2009). Quantitative terrain analysis of curvature parameters from digital elevation models. *Al-Topographe. Ordre des GEO-TOPOGRAPHES Libanais*, 13, 70–73.

3. Doumit, J. A. (2009). Method of watershed delineation using GIS technologies. *Al-Topographe. Ordre des GEO-TOPOGRAPHES Libanais*, 13, 63–66.

4. Arias, H. (2008). Introduction to hydrology modeling using ArcGIS 8.3. *The Arc Hydro Model*, 21.

5. Karwel, A. K., Ewiak, I. (2008). Estimation of the accuracy of the SRTM terrain model on the area of Poland. *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, XXXVII-B7, 169–172.

6. Muravyev, L. A. SRTM elevation vs topographic survey. Available at: geo.web.ru/db/msg.html?mid=1177761

7. Larionov, Y. I. Accuracy of assessment of matrix SRTM. Available at: www.racurs.ru/?page=506

8. Onkov, I. V. (2009). Determination of parameters of transformation of plane rectangular coordinates in the Gauss projection on the same points. *Geoprofi*, 6, 56–59.

9. Karionov, Y. I. (2010). Accuracy Assessment of SRTM dem. *Geoprofi*, 10, 48–51.

10. Siart, C., Bubenzer, O., Eitel, B. (2009). Combining digital elevation data (SRTM/ASTER), high resolution satellite imagery (Quickbird) and GIS for geomorphological mapping: A multi-component case study on Mediterranean karst in Central Crete. *Geomorphology*, 112 (1-2), 106–121. doi: <http://doi.org/10.1016/j.geomorph.2009.05.010>

11. Research computer center of Moscow state University. Library of numerical analysis of NIVC MSU. Available at: http://num-anal.srcc.msu.ru/lib_na/libnal.htm

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.149506

EVALUATION OF READABILITY OF TEXTBOOKS IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE

p. 50-57

Rasim Magamed ogly Alguliyev, Doctor of Technical Sciences, Professor, Director, Academician of the National Academy of Sciences of Azerbaijan, Department of Information Society, Institute of Information Technology of the National Academy of Sciences of Azerbaijan, B. Vagabzade str., 9A, Baku, Azerbaijan, AZ1141

E-mail: r.alguliev@gmail.com

Ismail Dzhalal ogly Sadigov, Senior Research Fellow, Department of Information Society, Institute of Information Technology of the National Academy of Sciences of Azerbaijan, B. Vagabzade str., 9A, Baku, Azerbaijan, AZ1141

E-mail: ismayil.sadigov@gmail.com

This article discusses the method of estimating the complexity of textbooks for secondary schools in Azerbaijan using readability formulas modified for the Azerbaijani language. The dynamics of changes in the level of read-

ability of textbooks in the transition from lower grades to older ones, as well as the relevance of the complexity of educational materials to the age characteristics of students are analyzed

Keywords: readability formulae, Flesch reading ease formula, Flesch-Kincaid grade level formula

References

1. Abdullaev, A. S. (1966). Iz istorii prepodavaniya azerbaydzhanskogo yazyka. Baku: Maarif.
2. Sadygov, I. Dzh. (2012). Slozhnost' tekstov i sposoby ikh otsenivaniya. Ekspres-informatsiya. Seriya «Informatsionnoe obshchestvo». Baku: izdatel'stvo «Informatsionnye tekhnologii», 72.
3. DuBay W. H. The Principles of Readability. Costa Mesa: Impact Information, 2004. 72 p.
4. Mardanov, M. Dzh., Shakhbazly, F. Sh. (2005). Obrazovatel'naya politika Azerbaydzhana (1998–2005). Baku: Takhsil, 284.
5. Kriterii otsenki uchebnikov. Available at: <https://edu.gov.az/az/pdf/162/227>
6. Sadigov, I. J. (2018). Mathematical and information models for evaluating readability of texts in Azerbaijani language. El-Cezeri Journal of Science and Engineering, 5 (3), 888–903. doi: <http://doi.org/10.31202/ecjse.442153>
7. Mikk, Ya. A. (1981). Optimizatsiya slozhnosti uchebnogo teksta. Moscow: Prosveshhenie, 119.
8. Flesch, R. (1948). A new readability yardstick. Journal of Applied Psychology, 32 (3), 221–233. doi: <http://doi.org/10.1037/h0057532>
9. Sadigov, I. (2018). Modified flesch formula for evaluating the complexity of texts in Azerbaijani language. Problems of Information Technology, 9 (1), 41–52. doi: <http://doi.org/10.25045/jpit.v09.i1.05>
10. Zorbaz, K. Z. (2007). Otsenivanie dliny slovpredlozheniy i urovnya udobochitaemosti skazok v turetskikh uchebnikakh. Egitimde Kuram ve Uygulama, 3 (1), 87–101.
11. Durukan, E. (2014). Svyaz' mezhd urovnyami udobochitaemosti tekstov i navykami chteniya uchashhikhsya. Ana Dili Egitimi, 2 (3), 68–76.
12. Osborneva, I. V. (2006). Avtomatizirovannaya otsenka slozhnosti uchebnykh tekstov na osnove statisticheskikh parametrov. Moscow, 165.

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150342

METHOD OF FORECASTING MECHANICAL PROPERTIES OF CAST-IRON ROLLS

p. 57-61

Volodymyr Volchuk, Doctor of Technical Sciences, Professor, Department of Materials Science and Materials

Processing, State Higher Education Establishment “Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture”, Chernishevskogo str., 24-a, Dnipro, Ukraine, 49005

E-mail: volchuky@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7199-192X>

Stanislav Tokosov, Department of Materials and Materials Processing, State Higher Education Establishment “Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture”, Chernishevskogo str., 24-a, Dnipro, Ukraine, 49005

E-mail: volchuky@gmail.com

The working area of the multi-parametric technology for the production of section cast-iron rolls has been determined. A mathematical model for predicting the mechanical properties of the rolls depending on their chemical composition has been built. Based on the analysis of the obtained model, the compromise area of the mechanical properties of the rolls has been calculated. The compromise area allows the user to predict the complex of mechanical properties of the rolls within the regulatory documents. Forecast properties are tailored to customer requirements

Keywords: multi-parametric technology, cast-iron rolls, mechanical properties, chemical composition, compromise area

References

1. Krivosheev, A. E. (1957). Litye valki. Moscow: Metallurgizdat, 360.
2. Skoblo, T. S., Vorontsov, N. M., Budag'yants, N. A. et. al. (1994). Prokatnye valki iz vysokouglerodistykh staley. Moscow: Metallurgiya, 336.
3. Dubrov, Yu., Bol'shakov, V., Volchuk, V. (2015). Puti identifikatsii periodicheskikh mnogokriterial'nykh tekhnologiy. Saarbrücken: Palmarium Academic Publishing, 236.
4. Bol'shakov, V. I., Volchuk, V. N., Dubrov, Yu. I. (2013). Identifikatsiya mnogoparametricheskikh, mnogokriterial'nykh tekhnologiy i puti ikh prakticheskoy realizatsii. Metaloznastvo ta termichna obrobka metaliv, 4, 5–11.
5. Bolshakov, V. I., Volchuk, V. M., Dubrov, Yu. I. (2013). Etapy identyfikatsii bahatoparametrychnykh tekhnolohii ta shliakhy yikh realizatsii. Visnyk NAN Ukrainy, 8, 66–72. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/67873>
6. Vdovin, K. N., Gimaletdinov, R. Kh., Kolokol'tsev, V. M., Tsybrov, S. V. (2005). Prokatnye valki. Magnitogorsk: MGTU, 543.
7. Borovik, L. I. (1968). Eksploatatsiya valkov stanov kholodnoy prokatki. Moscow: Metallurgiya, 233.

8. Vafin, R. K., Pokrovskiy, A. M., Leshkovtsev, V. G.; Naraykin, O. S. (Ed.) (2004). Prochnost' termooobrabatyvaemykh prokatnykh valkov. Magnitogorsk: MGTU, 264.
9. Budag'yants, N. A., Karskiy, V. E. (1983). Liteye prokatnye valki. Moscow: Metallurgiya, 175.
10. Lyubchenko, A. P. (1982). Vysokoprochnye chuguny. Moscow: Metallurgiya, 120.
11. Merlo, O. E. (1966). Kachestvo chugunnykh prokatnykh valkov. Moscow: Metallurgiya, 247.
12. Skoblo, T. S., Sidashenko, A. I., Saychuk, A. V., Rybalko, I. N., Telyatnikov, V. V., Radchenko, A. A. (2015). Primenenie nerazrushayushhego kontrolya dlya otsenki kachestva otlivok iz serogo chuguna. Agrotekhnika i energoobespechenie, 4, 15–25.
13. Bol'shakov, V. I., Dubrov, Yu. I. (2004). Reshenie mnogokriterial'noy zadachi metallovedeniya s kachestvenno neodnorodnymi kriteriyami. Dopovidi NAN Ukraini, 11, 95–102.
14. Bol'shakov, V. I., Dubrov, Yu. I., Tkachenko, A. N., Tkachenko, V. A. (2006). Puti resheniya zadach identifikatsii kachestvennykh kharakteristik materialov na osnove ekspertnykh system. Dopovidi NAN Ukraini, 9, 100–103.
15. Volchuk, V., Klymenko, I., Kroviakov, S., Oreskovic, M. (2018). Method of material quality estimation with usage of multifractal formalism. Tehnički Glasnik, 12 (2), 93–97. doi: <http://doi.org/10.31803/tg-20180302115027>
16. Bol'shakov, V. I., Dubrov, Y. I. (2017). The ways of anthropomorphic systems identification. Visnik NAN Ukraini, 10, 62–66. doi: <http://doi.org/10.15407/visn2017.10.062>
17. Volchuk, V. N. (2015). K opredeleniyu oblasti kompromissa kharakteristik kachestva materialov. Metaloznavstvo ta termichna obrobka metaliv, 3, 5–11.
18. Bol'shakov, V. I., Fortygin, A. A. (2016). Sposob opredeleniya oblasti kompromissa kriteriev kachestva mnogokriterial'nykh tekhnologiy. Metaloznavstvo ta termichna obrobka metaliv, 2, 40–46.
19. Volchuk, V. N. (2014). Issledovaniya vliyaniya khimicheskogo sostava chugunnykh prokatnykh valkov na ikh mekhanicheskie svoystva. Visnik Pridniprovskoi derzhavnoi akademii budivnitstva ta arkhitekturi, 5, 12–18. URL: <http://visnyk.pgasa.dp.ua/article/view/40698>
20. Skoblo, T. S., Sydashenko, A. Y., Aleksandrova, N. M. et. al.; Skoblo, T. S. (2013). Proyzvodstvo y pryomenenye prokatnykh valkov. Kharkiv: TsD No. 1, 572.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.95: 82-3

DOI: 10.15587/2313-8416.2018.150218

АТРИБУЦІЯ КОМПЕТЕНТНИМ ЧИТАЧЕМ ПЕРСОНАЖІВ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ЛІТЕРАТУР

© О. М. Лозова

У статті досліджується психосемантичний диференціальний простір компетентних читачів українського походження у проекції на літературні тексти різних культур. Розкрито психосемантику уявлень про літературних героїв національних літератур у свідомості філологів. Показано, що психосемантичні методи особливо підходять для поглибленого дослідження семантики персонажів. Експериментально підтверджено гіпотезу про детермінацію сприймання й оцінки естетичного об'єкта як соціокультурними, так і етнокультурними чинниками

Ключові слова: психосемантика, психосемантична реконструкція, семантична різноманітність, літературні герої, порівняльний аналіз, уявлення

1. Вступ

Зростаюча динаміка розвитку сучасного суспільства, різноманітність і мобільність соціальних груп, до яких належить і з якими стикається сучасна людина, неодмінно ставить перед особою завдання пошуку національної, етнічної та/або соціокультурної межі між «своїми» і численними «чужими», належність до яких не є даною раз і назавжди, а може варіюватися залежно від обставин життя. При цьому етно-національна належність є одним із найважливіших соціо-культурних кордонів суб'єкта. Тому питання про те, як читач-носій певної культури сприймає та артибує літературних героїв інонаціональної літератури, потребує спеціального дослідження. Особливий інтерес становить питання не лише суб'єктивного оцінювання персонажів, але й того смислового контексту, в якому компетентний читач-філолог пояснює ці свої, переважно суб'єктивні, оцінки та атрибуції.

2. Літературний огляд

Хоча психологічний підхід до вивчення проблеми сприйняття літературних героїв було започатковано ще вченням О. О. Потебні, експериментальна робота у цій царині розпочалася лише в сімдесяті роки минулого століття. Вагомим виявився внесок філологічних досліджень, які розкрили специфіку художнього сприйняття літературного героя. Зокрема, великої уваги було приділено тому факту, що сприйняття літературного героя розпочинається з чуттєвої реакції читача на описані події [1]. У вітчизняній науці вперше розкриваються й диференціюються поняття авторської та читачької свідомості [2]. Пізніше було досліджено три рівні змін ставлення до літературного героя, що відбуваються з читачем протягом читання – рівня уваги, рівня співучасті, а згодом – рівня відкриття [3]. У літературно-критичній концепції важливим для нас положеннями є тлумачення соціальної значущості літературного героя [4]. Експериментальна наука показала вагому роль ем-

патійності та емоційної мобільності реципієнта при читанні [5]. У цьому дослідженні ми також спиралися на функціональну теорію образних текстів [6] та оцінку літературних героїв як фактор формування значущих уявлень про соціальні групи [7].

Найвиразнішою ситуацією оприявлення зазначених вище культурних кордонів, пов'язаних етнонаціональною належністю суб'єкта, є ситуація висловлення останнім оцінних суджень про ті чи ті об'єкти інокультурного походження. Властива суб'єктові імпліцитна картина світу опосередковує сприйняття й усвідомлення всіх явищ дійсності та справляє вагомий вплив на оцінку суб'єктом об'єктів [8]. У парадигмі психосемантики ця теза осмислюється як завдання з'ясувати генезу, будову і функціонування індивідуального простору значень, а отже – з'ясування позиції суб'єкта в системі його відношень зі світом [9, 10].

Оцінка актуального стану дослідження описаної проблеми свідчить про потребу в парадигмальній визначеності її дослідження. Автор дотримується психосемантичного підходу до виявлення і тлумачення системи уявлень та суджень особистості.

3. Мета та задачі дослідження

Метою даної розвідки є висвітлення окремих теоретико-методологічних положень та емпіричне дослідження соціокультурних уявлень філологів українського походження про літературних героїв різних національних культур.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1) в ході експертного оцінювання виокремити низку літературних персонажів, які асоціюються з окремими європейськими національними культурами;

2) виявити картину суб'єктивного оцінювання персонажів за низкою конструктів, що означають особистісні якості;

3) здійснити аналіз інтерпретацій українськими філологами їх власних атрибуцій літературних персонажів європейських культур.

4. Дослідження атрибуції персонажів європейських національних літератур компетентним читачем

Із врахуванням сталих процедур проведення психосемантичного дослідження попередньо було проведено усне опитування 12 респондентів-експертів, групу яких представляли студенти та викладачі Національного університету «Києво-Могилянська академія» та Київського університету імені Бориса Грінченка. Основна вибірка досліджуваних складала 23 особи віком від 19 до 55 років, серед яких: 17 жінок і 6 чоловіків; 14 студентів і 9 осіб з вищою філологічною освітою; всі респонденти – етнічні українці. В ході процедури експертного опитування методом вільних асоціацій було визначено перелік національно типових літературних героїв європейських літератур. В отриманому переліку було представлено персонажі, відібрані за критеріями пропорційності (по два персонажі з кожної національної літератури) та контрастності (гендерної або психолого-характерологічної).

Надалі шляхом скерованих асоціацій було визначено 19 конструктів, які респонденти вважали визначальними для вказаних літературних героїв, додав-

ши до них критерій національної типовості, а саме: вродливість, відповідальність, емоційність, дієвість, щедрість, вірність, сміливість, товарицькість, жертовність, почуття гумору, сила, доброта, амбітність, чуйність, кмітливість, заможність, освіченість, чарівливість, гордість, національна типовість. Респондентам було запропоновано за семибальною шкалою дати оцінку дванадцятьом персонажам європейських національних літератур відповідно до 20 визначених конструктів. Інтерпретація отриманих показників провадилася досліджуваними філологами з опорою на їх власну професійну ментальність, із залученням широкого культурного та, зокрема, літературного контексту.

5. Результати дослідження

Узагальнення експертних суджень дозволило отримати перелік з дванадцяти літературних героїв шести національних літератур: Растіньяк, Фігаро, Фауст, Тіль Уленшпігель (початково герой нідерландського та німецького фольклору, Тіль Уленшпігель розглядався в групі персонажів німецької літератури), Дон Кіхот, Кармен, Андрей Болконський, Анна Кареніна, пан Тадеуш, Ігнаці Жецький, Тарас Бульба, Маруся Чурай.

На підставі отриманих середніх значень показники суб'єктивного оцінювання філологами літературних героїв вираховувалися показники медіани рядів (табл. 1).

Таблиця 1

Середньоарифметичні групові показники суб'єктивного оцінювання філологами літературних героїв

Атрибуції персонажів	Растіньяк	Фігаро	Фауст	Тіль Уленшпігель	Дон Кіхот	Кармен	Андрій Болконський	А. Кареніна	Пан Тадеуш	Ігнаці Жецький	Тарас Бульба	Маруся Чурай	Me
Вродливість	4,80	5,39	3,13	4,12	2,52	6,17	5,87	5,78	4,09	3,13	4,00	6,26	4,46
Відповідальність	3,28	2,78	4,05	5,19	4,83	3,05	5,70	3,35	5,41	6,10	6,04	5,43	5,01
Емоційність	4,25	6,35	3,48	5,27	5,83	6,43	4,35	5,87	4,76	4,39	5,70	5,48	5,37
Дієвість	5,25	6,09	4,39	6,00	5,65	5,35	4,91	4,87	5,05	5,13	6,30	5,35	5,3
Щедрість	2,40	3,74	3,22	6,00	6,35	4,22	5,04	3,74	4,76	3,39	4,61	5,30	4,41
Вірність	2,75	2,73	3,70	4,75	6,09	3,61	5,61	3,65	5,52	6,36	5,78	6,09	5,13
Сміливість	4,58	4,74	4,96	6,06	6,52	5,78	5,87	5,00	4,90	4,71	6,39	6,13	5,39
Товарицькість	4,25	5,22	2,30	5,40	4,83	4,48	4,39	3,74	4,95	3,39	5,35	4,23	4,43
Жертовність	1,84	2,59	4,00	5,40	5,87	3,57	5,39	4,78	4,71	5,17	5,83	6,17	4,97
Почуття гумору	3,68	6,43	2,95	4,94	2,59	3,04	3,64	2,91	4,00	3,57	4,09	3,81	3,66
Сила	3,70	3,74	3,91	5,69	3,39	4,09	5,13	3,38	4,68	3,35	6,36	4,86	4,00
Доброта	3,15	4,22	3,05	5,87	6,13	3,39	4,83	4,26	4,71	6,06	4,22	5,61	4,48
Амбітність	6,60	5,17	5,96	3,67	3,87	4,96	5,43	3,57	5,05	3,91	5,22	3,32	5,00
Чуйність	2,70	3,87	2,87	4,73	5,61	4,04	4,83	4,91	5,05	6,13	3,65	5,26	4,78
Кмітливість	5,50	6,26	4,91	5,50	3,57	4,78	5,13	3,83	5,29	5,61	4,83	5,00	5,06
Заможність	4,20	2,87	3,35	2,12	2,32	2,26	5,57	5,43	4,38	3,91	4,09	2,91	3,63
Освіченість	4,65	3,00	6,13	2,94	3,83	2,48	6,13	5,26	4,76	4,20	3,43	4,17	4,18
Чарівливість	4,20	5,30	2,83	4,13	3,65	5,96	4,96	5,87	4,86	3,04	3,48	6,00	4,53
Гордість	4,89	3,91	5,61	4,71	5,17	6,26	6,30	4,70	5,48	3,91	6,17	6,30	5,32
Національна типовість	4,60	5,30	4,70	5,24	4,13	5,57	5,17	4,52	5,55	5,61	5,96	5,87	5,27
Me	4,23	4,48	3,80	5,21	4,83	4,35	5,15	4,61	4,88	4,29	5,28	5,39	—

Як очевидно з представлених даних, у свідомості компетентних читачів-філологів:

- Маруся Чурай та Дон Кіхот складають антиномічну пару за критерієм вродливості;
- найвідповідальнішим героям Ігнаці Жецькому і Тарасові Бульбі протистоїть Фігаро;
- Кармен виразно емоційніша за інших персонажів;
- найщедрішим визнано Дон Кіхота;
- невірність об'єднує Растіньяка і Фігаро;
- Тарас Бульба, Маруся Чурай та Тіль Уленшпігель сміливі;
- Фауст і Тіль Уленшпігель – антиподи за критерієм товарискисті, а Растіньяк та Маруся Чурай – за жертовністю;
- виразне почуття гумору притаманне лише Фігаро;
- сила оцінюється полярно в якостях Ігнаці Жецького і Тараса Бульби;
- доброта Дон Кіхота і Жецького протиславлена низьким показникам доброти Фауста і Растіньяка;
- Растіньяк – антипод Марусі Чурай за амбітністю та І. Жецького за чуйністю;

- кмітливість Фігаро і Дон Кіхота протилежні;
- Тіль і Кармен опозиційні до заможності Растіньяка.

Освіченість пана Тадеуша контрастує з бідністю Тіля Уленшпігеля і Дон Кіхота. За чарівливістю жіночі персонажі протиставлені Фаусту та Жецькому; гордість Андрія Болконського, Кармен і Марусі Чурай не притаманна Фігаро і Жецькому. Найбільш національно типовими виявилися персонажі української та польської літератур, а найменше – Дон Кіхот.

Визначені групові показники було піддано якісному аналізу, з метою чого було здійснено генералізацію отриманих даних та узагальнено їх згідно з трьома запропонованими Ч. Осгудом факторами: оцінка, сила та активність. При цьому фактор активності увібрав у себе конструкти: дієвість, щедрість, сміливість, емоційність, товарискисті. Фактор оцінка – вродливість, вірність, доброта, чуйність, жертовність, амбітність, кмітливість. Фактор сила – відповідальність, почуття гумору, сила, заможність, освіченість, гордість, національна типовість (табл. 2).

Таблиця 2

Середньо-зважені показники факторів оцінка, сила та активність в атрибуції національних літературних героїв

Генералізовані атрибуції персонажів/ фактори	Растіньяк	Фігаро	Фауст	Тіль Уленшпігель	Дон Кіхот	Кармен	А. Болконський	А. Кареніна	Пан Тадеуш	І. Жецький	Тарас Бульба	Маруся Чурай
Активність	3,91	4,25	4,01	4,67	4,38	4,06	5,17	4,46	4,88	3,68	4,97	4,97
Оцінка	4,12	4,95	3,72	5,87	5,84	4,96	5,05	4,34	4,92	4,80	5,66	5,25
Сила	4,28	4,57	4,09	4,60	4,26	4,84	5,40	4,58	4,92	4,15	4,86	5,47

Оскільки всі персонажі отримали значно вищий за середній бал за характеристикою репрезентативності даного героя для своєї нації, то виникла підстава вважати оцінки, які надавалися літературним персонажам, етнічними стереотипами стосовно представників тих етнонаціональних культур, до яких належать ці герої. З метою уникнення необгрунтованого накидання представникам певної нації тих чи інших рис до уваги бралися лише ті висновки, які підтверджувалися аналізом даних стосовно обох персонажів однієї національної літератури, а також враховувалися лише високі і низькі середні показники (менше 2,5 і більше 4,5). При цьому сфера невизначених, серединних характеристик відкидалася за браком показовості.

6. Обговорення результатів дослідження

На думку опитуваних, компетентних читачів з філологічною освітою, риси французького національного героя об'єднані довкола стрижневої характеристики «раціоналізм». Аргументи: «французька мова – елітарна культура знаті», визначальними рисами поетики французької літератури є поряд з елементами розважальності, «порив, убраний у карбовані форми» («Пісня про Роланда», в Корнеля й Гюго, ораторська проза Кальвіна, Руссо, Наполеона).

В соціо-культурному образі німецької літератури переважає риса пасіонарного вождизму, «германського духу». Аргументи: архетипний образ

закутого в лати тевтонського рицаря стереотип німецького прогресизму, історична пам'ять нашого народу, німці як цивілізатори, носії технічних новаторств і вдосконалень, освоювачі-колоністи цілих земель Слобожанщини і Причорномор'я.

Культурні атрибутивні характеристики персонажів іспанської літератури логічно об'єднані довкола фактору експансивності. Аргументи: історичний факт завоювання Іспанії маврами і Реконкісти, іспанця як тип людини, яка перебуває в постійному русі, позбавленої маєтностей, із загостреним почуттям власної гідності, спроможності знову стати господарем на власній землі, із загостреними реакціями на докільля, що легковажить осілістю і копітким збиранням матеріальних благ. Національну літературну традицію відрізняє динамічність, настанова на сильну реакцію, сполучення містики з натуралізмом, глибока народність і демократичність.

Російський соціо-культурний стереотип героя демонструє чітку дуальність: з одного боку – риси, яким герой завдячує ролі імперського центру, осередку знаті, освіти, науки, культури і багатства (Іван Калита, Іван Грозний, Петро Перший, радянський тоталітаризм); з іншого боку – дієвість, сміливість, жертовність, чуйність, детерміновані традиційно російським способом життя, азами неіндивідуалістичної, корпоративної свідомості, в глибині якої панує всеобіймаюче, нерозчленоване «ми», а не «я» (Соловйов, Мережковський, Розанов, Бердяєв, Толстой, Гумільов).

Позитивному образу літературного героя-поляка властиві майже всі чесноти. Аргументи: негативний минулий досвід спілкування українців з поляками заступили сприятливі враження від постійної підтримки ними впродовж радянської і пострадянської доби української самостійності та європейського вибору України. Поляки втілюють образ більш успішного сусіда, на якого українці несвідомо проєктують свої сподівання.

Атрибуція українського літературного героя будується довкола ідеального образу борця із силами зла. Наявність в образі українця багатьох «тепліх» рис (емоційність, щедрість, вірність, жертвовність) кристалізується в певний артистичний тип людини, перейнятої любов'ю до різнобарв'я життя в усіх його виявах, людини обдарованої рухливим, жвавим, метким розумом, іскристою дотепністю і героїчною пристрасністю.

7. Висновки

1) В ході експертного оцінювання було виокремлено низку літературних персонажів, типових для європейських національних культур: Раїсіньяк, Фігаро, Фауст, Тіль Уленшпігель, Дон Кіхот, Кармен, Андрей Болконський, Анна Кареніна, пан Тадеуш, Ігнаці Жецький, Тарас Бульба, Маруся Чурай.

2) Узагальнення атрибуції та суб'єктивного оцінювання українським компетентним читачем літературних героїв інших європейських націй виявило, що французькі герої дуже амбітні, дуже кмітливі, вродливі, дієві, сміливі, прагматичні. Герої німецької літератури дуже сміливі, дієві, кмітливі та горді. Іспанці дуже емоційні, дуже дієві, дуже сміливі, дуже горді, щедрі, товариські та бідні. Поляки відповідальні, емоційні, дієві, щедрі, вірні, сміливі, товариські, жертвовні, сильні, амбітні, чуйні, кмітливі, освічені, чарівливі, горді. Росіяни вродливі, дієві, дуже сміливі, жертвовні, чуйні, заможні, освічені, чарівливі, горді. Українці дуже емоційні, дуже дієві, дуже вірні, дуже горді, дуже сміливі, дуже відповідальні, жертвовні, щедрі сильні, кмітливі.

3) Порівняльний аналіз інтерпретацій атрибутів літературних персонажів показав наявність у свідомості українців-філологів яскраво виражених культурних типів: француза – раціоналіста; іспанця – демократичного лицаря-конкістадора, для якого несуттєвим є матеріальний добробут; німця – тевтонця; росіянина – аристократа і водночас людини маси, корпорації, колективу; поляка – доброзичливого й успішного сусіда; зрештою, автостереотипу українця як витязя прикордоння.

Література

1. Брюховецький В. С. Factum est factum. Біобібліобриуікхія. Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. 991 с.
2. Гром'як Р. Т. Літературна реценція в компаративістичних студіях // Біблія і культура. 2001. № 3. С. 45–48.
3. Прозоров В. В. Художественный текст и читательское восприятие (К теории вопроса) // Филологические науки. 1978. № 1. С. 11–17.
4. Сивокін Г. М. Одвічний діалог: українська література і її читач від давнини до сьогодні. Київ: Дніпро, 1984. 255 с.
5. Bal P. M., Veltkamp M. How Does Fiction Reading Influence Empathy? An Experimental Investigation on the Role of Emotional Transportation // PLoS ONE. 2013. Vol. 8, Issue 1. P. e55341. doi: <http://doi.org/10.1371/journal.pone.0055341>
6. Literature as Cultural Ecology: Notes Towards a Functional Theory of Imaginative Texts With Examples from American Literature'. Literary History / ed. by Grabes H. // Cultural History: Force-Fields and Tensions. Tübingen: Gunter Narr, 2001. P. 85–100.
7. McGarty C., Yzerbyt V., Spears R. Social, cultural and cognitive factors in stereotype formation / ed. by McGarty C., Yzerbyt V., Spears R. // Stereotypes as Explanations: The Formation of Meaningful Beliefs about Social Groups. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. P. 1–15. doi: <http://doi.org/10.1017/cbo9780511489877.002>
8. Леонтьев А. Н. Образ мира // Избранные психологические произведения. Т. 2. Москва, 1983. С. 251–261.
9. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. Москва: Смысл, 2003. 487 с.
10. Лозова О. М. Методологія психосемантичних досліджень етносу: монографія. Київ: Слово, 2011. 176 с.

Дата надходження рукопису 14.11.2018.

Лозова Ольга Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра практичної психології, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, Україна, 04053
E-mail: o.lozova@kubg.edu.ua